

Chương III.

Những yếu tố ảnh hưởng đến hành vi gây hấn

Chương này tập trung phân tích ảnh hưởng của các yếu tố sinh học xã hội đến hành vi gây hấn của con người, trong đó chỉ ra hoạt động của vùng hưng phấn khiến cho hành vi của con người trở nên hung hãn, cũng như sự biến thể của gen MAOA gây ra xu hướng thích bạo lực ở một số người. Lượng một số loại hormone trong máu, điều kiện sống, nhiệt độ hay tình huống bị sỉ nhục, mất mặt... cũng là những nguyên nhân dẫn tới hành vi gây hấn. Ngoài ra chương này còn đề cập tới những yếu tố ảnh hưởng từ văn hóa xã hội (ví dụ như game bạo lực, văn hóa phẩm khiêu dâm...).

I. Ảnh hưởng của các yếu tố sinh học xã hội đến hành vi gây hấn:

1. Ảnh hưởng của hệ thần kinh.

Các nhà khoa học nghiên cứu về cấu trúc và cơ chế hoạt động của hệ thần kinh người đã chỉ ra trung khu điều phối các xúc cảm gây hấn, đó là vùng hạch hạnh nhân (Amygdala), khi vùng này bị kích thích làm cho hưng phấn hoặc ức chế, những hành vi hay thái độ mang tính gây hấn xuất hiện nằm ngoài ý thức chủ quan của chủ thể. Một số khác biệt khác của cấu trúc não cũng có khả năng gây ra khuynh hướng gây hấn. Tính cách riêng nhất của mỗi cá nhân còn chịu sự chi phối của hệ thần kinh, đặc biệt là hệ thần kinh giao cảm.

2. Ảnh hưởng của gen.

Nhiều nghiên cứu đã chứng tỏ rằng hành vi bạo lực của con người chịu sự điều khiển của một gen (hoặc nhóm gen nào đó). Những người mang gen này có xu hướng dễ bùng phát hành vi bạo lực hơn người khác khi bị kích thích. Tuy nhiên các nhà khoa học chưa xác định chính xác được loại gen nào. Trong nghiên cứu của các nhà khoa học thuộc Đại học Florida đã chỉ ra rằng những người ưa thích bạo lực đều sở hữu một biến thể của gen MAOA, gen này làm tăng hoặc giảm nồng độ của nhiều chất dẫn truyền thần kinh như dopamine hay serotonin, dẫn tới sự thay đổi tâm trạng và hành vi.

3. Ảnh hưởng của hormone.

Một loại hormone là Serotonin có thể gây cảm giác vui vẻ, phấn chấn nhưng ngăn chặn những hành vi có xu hướng xâm kích. Nghiên cứu chỉ ra cho thấy lượng chất hormone này ở những tên tội phạm thường thấp. Ngược lại những nghiên cứu trên nhóm trẻ 15 – 17 ở Thụy Điển, các nhà khoa học đã chỉ ra mối liên hệ giữa nồng độ của kích tố dục nam testosterone với xu hướng hung tính, hormone này tác động tới khả năng hoạt động, cảm giác hưng phấn cao độ hoặc xâm kích.

4. Ảnh hưởng của khí chất.

Khí chất mỗi người được hình thành từ tuổi ấu thơ và tồn tại tương đối vững chắc. Những người có hệ thần kinh không cân bằng, trong đó hưng phần mạnh hơn ức chế - kiểu khí chất hướng ngoại, sẽ dễ phát triển các hành vi mạnh mẽ hơn những trẻ có kiểu khí chất hướng nội. Sự xung đột giữa khí chất của trẻ và bố mẹ đôi khi là nền tảng cho hung tính nghiêm trọng và kéo dài.

II. Những ảnh hưởng của điều kiện sống xã hội và tâm lý tới gây hấn:

1. Ảnh hưởng của điều kiện sống.

1.1. Gây hấn do ảnh hưởng của sức nóng.

Những cụm từ như: nóng giận, nóng bùng bùng, điên sôi máu...cho thấy có thể có mối liên hệ giữa nhiệt độ và gây hấn của con người, Trong thực tế, nhiều người cho biết họ thường cảm thấy cáu kỉnh vào những ngày nóng và có độ ẩm cao.

Quan sát trên loài vật cho thấy khi thời tiết quá nóng chúng thường cảm thấy khó chịu, chúng có xu hướng tấn công các loài vật khác hoặc bất kỳ đồ vật nào trong tầm mắt. Tương tự như vậy, với các dạng khó chịu khác mà cơ thể con người phải chịu đựng, như nóng nực, ẩm ướt, không khí ô nhiễm, mùi khó chịu...có thể làm gia tăng tính gây hấn của con người.

...Như vậy, trời càng nóng hoặc quá lạnh khiến con người cảm giác khó chịu thì tỷ lệ gây gỗ, cãi vã, bạo lực càng tăng. Nếu sự khó chịu này kéo dài khiến hành vi gây hấn thường xuyên được củng cố, nó sẽ làm cho hành động của họ có xu hướng tấn công nhiều hơn và sẽ trở thành một nét tính cách trong con người họ. Và, cách hành xử này sẽ được áp dụng mọi lúc mọi nơi, kể cả khi họ không còn sự khó chịu nữa.

1.2. Ảnh hưởng của các chất kích thích.

Các bà mẹ thường xuyên dùng rượu hoặc sử dụng ma túy trong lúc mang thai sẽ thúc đẩy những trận cãi vã, gây hấn thường xuyên.

Quan sát đời sống xung quanh có thể nhận thấy rằng rượu và các chất kích thích có ảnh hưởng rất lớn đến hành vi hung tính của con người.

2. Ảnh hưởng của kinh tế xã hội.

Các giai đoạn thoái trào kinh tế dẫn đến đói nghèo cũng dẫn đến sự gây hấn.

3. Ảnh hưởng của các yếu tố tâm lý.

3.1. Nhận thức và xúc cảm liên quan đến hành vi gây hấn.

Ở loài người, sự xuất hiện của hình thức tư duy trí tuệ tạo ra nhiều hình thái tấn công đa dạng liên quan đến gây hấn, đặc biệt là hình thức gây hấn tinh thần.

3.2. Gây hấn do bị sỉ nhục, bị tấn công.

Bị tấn công hoặc bị sỉ nhục bởi người khác là một con đường đặc biệt dẫn tới gây hấn... Có thể nói, việc bị tấn công hay bị lăng mạ luôn mang đến những ảnh hưởng tiêu cực và sự báo thù với lý do khiêu khích luôn là nguồn gốc chủ yếu của hành vi hiếu chiến.

3.3. Gây hấn do đau đớn và khó chịu.

Sự đau đớn và khó chịu cũng có tác động kích thích nâng cao trạng thái gây hấn... Nếu sự khó chịu này kéo dài, hành vi gây hấn thường xuyên được củng cố, nó trở thành một nét nhân cách của con người.

3.4. Sự hiếu chiến và chống đối.

Thuyết động lực gây hấn (Dollard và cộng sự, 1939) khẳng định rằng sự chống đối luôn dẫn đến một vài kiểu gây hấn và gây hấn luôn luôn bắt nguồn từ chống đối.

3.5. Sự khiêu khích trực tiếp.

Quan sát thực tế cho thấy những khiêu khích bằng ngôn ngữ và hành vi bạo lực từ người khác là một trong những nguyên nhân chủ yếu nhất dẫn đến gây hấn.

III. Ảnh hưởng của phương tiện truyền thông đến gây hấn.

Ở Việt Nam, hành vi gây hấn ở tuổi vị thành niên đã được “báo động đỏ” trên các báo in và báo mạng. Điều này khiến chúng ta tự hỏi vì sao các phương tiện truyền thông như radio, sách báo, tranh khiêu dâm, tivi, phim ảnh, đặc biệt là games trực tuyến lại khiến bạo lực mọc lên như nấm.

1. Sách báo, tranh ảnh khiêu dâm và hành vi gây hấn.

Việc thường xuyên xem các sách báo, tranh ảnh khiêu dâm liên quan đến bạo lực liệu có làm “chai sạn” nhận thức và cảm xúc của người xem?

2. Tivi với hình ảnh bạo lực.

Một nghiên cứu của Huston và cộng sự (1992) cho thấy kết thúc tiểu học, tính trung bình ở Mỹ trẻ em xem khoảng 8000 chương trình tivi liên quan đến giết người và 100.000 chương trình có bạo lực.

3. Video game và gây hấn.

Không chỉ xem tivi có ảnh hưởng đến tính cách hay mức độ hài lòng về cuộc sống của người xem, mà các trò chơi điện tử cũng ảnh hưởng...

4. Vũ khí thúc đẩy gây hấn.

...Hành vi gây hấn bị kích thích bởi tính hung hăng và nó sẽ tăng lên khi có những yếu tố kích động hoặc lời kích bác của ai đó trong cơn tức giận... Bị người khác tấn công cũng là một yếu tố kích động gây hấn...

IV. Một số thực nghiệm về gây hấn.

1. Phim khiêu dâm và bạo lực đối với phụ nữ.

Do Neil Malamuth, Edward, Donnerstein (1981) thực hiện.

Bình luận: Xem phim khiêu dâm bạo lực đối với phụ nữ tạo ra xu hướng tập trung mọi thù hận vào đối tượng là phụ nữ.

2. Xem ti vi bạo lực và hành động bạo lực của người xem.

Tác giả: Leyens và cộng sự.

Kết quả thực nghiệm tại hiện trường ở Bỉ cũng tương đồng với kết quả nghiên cứu trong phòng thí nghiệm của Liebert và Baron. Điều này khẳng định rằng việc xem những chương trình truyền thông đại chúng có tính chất bạo lực thật sự xúi bẩy ứng xử bạo lực.

3. Phản ứng chủ quan của cơ thể khi bị kích thích.

Tác giả: Russel Geen và các đồng sự (1972).

Thực nghiệm cho thấy, việc đọc sách khiêu dâm và gây giật điện đối với các nghiệm thể đều tạo nên những kích thích cơ thể như nhau.

4. Đau đớn về thể chất kích thích sự gây hấn.

Tác giả: Leonard Berkowitz và các cộng sự (1978, 1983), đại học Wisconsin, Mỹ.

Những người ngâm tay trong nước lạnh nói rằng họ cảm thấy dễ bức tức và cáu gắt hơn và họ sẽ dễ dàng sỉ vả ai đó với những lời lẽ khó ưa.

5. Tiếp xúc với khiêu dâm và xu hướng hành xử khiêu dâm.

Tác giả: Dolf Zillmann và Jennings Bryant (1984).

Những người xem sáu phim khiêu dâm một tuần đã nhanh chóng nhất trí đưa ra các quan điểm về nhu cầu tình dục và mức án đưa ra chỉ bằng một nửa thời gian so với người khác.

V. Một số câu chuyện games bạo lực đăng tải qua mạng.

1. Chết vì chơi điện tử 12 tiếng liên tục.

Theo thông tin của cơ quan y tế ở thành phố Ekaterinburg (Nga), bi kịch xảy ra sau khi cậu bé ngồi chơi games suốt 12 tiếng. Các bác sĩ kết luận, trò chơi điện tử là nguyên nhân làm phát triển các bệnh về não bộ, từ đó dẫn tới đột quỵ.

2. Ngăn chặn game bạo lực đang đầu độc giới trẻ.

3. Những hệ lụy từ game bạo lực.
4. Trẻ em và game bạo lực.
5. Bạo lực trò chơi ngoài đời.
6. Sex và bạo lực đang đầu độc con trẻ.